

Het geperforeerde Rode Kruiszegel uit 1944 nader bekeken

(Door Ton van Schijndel; uit: Perfinpost nr. 126, september 2018)

In de NVPH-catalogus is het volgende opgenomen over 2ct zegel uit 1944 (nr. 407): "De 2 ct komt voor met geperforeerd kruis en aan de achterzijde van een opdruk voorzien. Deze perforatie is particulier maakwerk en waardeloos."

De meeste perfinverzamelaars zullen dit zegel ongetwijfeld een keer tegengekomen zijn of in bezit hebben. Er zijn twee versies van twee oplagen: een 'open' en een 'gesloten' kruis. Op de achterkant staat de gedrukte tekst 'PRIJS 15 CENT toeslag ten bate Ned. Rode Kruis' met daaronder een getal van vijf of zes cijfers (zie afbeelding 1).

Afb. 1: twee versies van de Rode Kruis-perforatie in NVPH nr. 407.

Een van onze leden vroeg me enige tijd geleden om hier aandacht aan te besteden n.a.v. een artikel in het Franse blad 'Timbres magazine' van februari 2018 (zie afb. 2).

Men vraagt zich daarin af of het om een privé- uitgave of om een officiële perforatie gaat.

Afb. 2: Artikel in 'Timbres magazine', feb. 2018

Cette rubrique est ouverte à tous. Merci de nous adresser uniquement des reproductions de vos documents à expliciter. Nous tenterons de répondre à vos questionnements.

Totalement privé

J'ai trouvé ce timbre hollandais muni d'une perforation et d'une inscription au verso ainsi qu'un numéro. N'ayant trouvé aucun renseignement à son sujet, pourriez-vous m'en dire plus?

Michel Leseur
Les catalogues étrangers, celui de la NVPH aux Pays-Bas ou le Michel allemand, indiquent que cette perforation est d'ordre privé et que les timbres qui en sont pourvus ont peu de valeur.
C'est un point de vue. Voici les circonstances de l'émission:
C'est un communiqué très officiel de la poste néerlandaise de mai 1944 (Ordonnance n° 166 bis) qui annonça qu'une exposition organisée par l'association « Ligue Internationale Philatélique et Aérophilatélique de La Haye » se tiendrait les 2 et 3 juin 1944 dans l'immeuble Pulchri Studio à s'Gravenhage. Un bureau temporaire muni d'un cachet spécial y serait présent et de la correspondance normale et recommandée pourra y être déposée.
Un peu plus tard, un quotidien local, le « Dagblad van Noord-Holland » annonça dans son édition du 1er juin 1944 qu'une exposition Croix Rouge était organisée par la société philatélique LIPA à l'occasion de son 15e anniversaire en coopération avec la Croix Rouge néerlandaise. 150 000 timbres de 2 cents seraient perforés d'une croix et mis à la disposition du public avec un supplément de 15 c. au profit de la Croix Rouge. Les timbres en question pourront être revêtus du cachet spécial du bureau temporaire.
Apparemment, le timbre perforé (qui appartient à une série dite « Symboles germaniques » émise en octobre 1943) semble avoir servi sur du courrier et a circulé : témoin, ce fragment que nous montrons ici où il figure oblitéré du cachet spécial.
Il est vrai que le communiqué officiel de la poste néerlandaise n'évoque pas la vente de ce timbre perforé. Alors émission privée ou officielle? la distinction est sans doute difficile à faire.
Mais peut-être que le contexte dans lequel ce timbre a été mis en vente (en pleine occupation) joue-t-il encore aujourd'hui en sa défaveur.

Hoewel particulier maakwerk en dus geen perfin, wil ik op zijn verzoek wat meer zaken op een rijtje zetten, aangezien veel verzamelaars het verhaal achter deze perforatie waarschijnlijk niet kennen. Daarom ga ik even met u terug naar juni 1944.

In verschillende kranten van 1 juni 1944 lezen we dat de postzegelvereniging L.I.P.A. ter gelegenheid van haar vijftienjarig bestaan op 2 en 3 juni 1944 in Pulchri Studio in Den Haag een tentoonstelling houdt van een collectie Roode-Kruiszegels, die in verschillende landen zijn uitgegeven. L.I.P.A. staat voor 'Ligue International Philatelique et Aerophilatelique', een organisatie die in mei 1929 in Parijs werd opgericht met als voorzitter de Haagse postzegel-handelaar Gerard A.G. Thoolen en die zich aanvankelijk richt op verzamelaars van luchtpostzegels. Het bestuur van L.I.P.A. kondigde aan dat het in totaal 150.000 zegels, nieuwe postzegels van twee cent, had laten perforeren met een kruisje en laten voorzien van een opdruk aan de achterzijde, waarop staat, dat de kostprijs verhoogd was tot vijftien cent.

Het verschil van dertien cent zou na aftrek van wat kosten, ten bate komen van het Nederlandse Rode Kruis. Men kon de zegels met een speciaal stempel (zie afbeelding 3) laten afstempelen op een postkantoor, dat in Pulchri Studio was ingericht.

Afb. 3: het speciale stempel

Ook was er in Pulchri een mogelijkheid om aangetekende stukken met Rode Kruis-zegels te laten versturen (zie afbeelding 4).

Afb. 4: aangetekende brief met de speciale uitgave. Naam en adres zijn om privacyredenen weggelaten.

In de Residentiebode verschijnt op 3 juni 1944 een artikel met als kop 'Stormloop op een postzegel; ongezone philatelie':

"Toen wij in den loop van den Vrijdag en dezen ochtend ons echter onder de immer groeiende file mengden, zagen en hoorden wij andere dingen waaruit allermint een interesse sprak voor de werkelijk zeldzame expositie van Roode Kruis-zegels. Men waande zich eerder op een postzegelbeurs waar een speciale uitverkoop van een bepaalden zegel plaats vond. Iedereen aasde op den nieuwen postzegel van 2 cent met een toeslag van 13 cent ten bate van het Ned. Roode Kruis. Door de vereniging was een totaal van 150.000 aangemaakt en hiervan werden gisteren niet meer dan 10 tegelijk verkocht, terwijl hedenochtend dit aantal tot 5 was teruggevoerd. Hoewel door de Vakgroep Détailhandel in postzegels te elfder ure was medegedeeld, dat aan dezen zegel geen bijzondere waarde moest worden toegekend, heeft de praktijk anders uitgewezen..... Volwassenen en kinderen stonden hedenochtend reeds bij vijven aangetreden om een volgnummer te bemachtigen, terwijl zij er voorts een wachttijd van vier en meer uren voor over hadden om dezen 'waardeloozen' zegel in bezit te krijgen. Een levendige handel speelde zich buiten Pulchri af. Onder het oog van de politie werden hier zegels tegen met het uur stijgende prijzen verhandeld. Hedenochtend gingen ze voor f 4,- per stuk van de hand terwijl experts ons verzekerden, dat tegen het einde van den verkoop wel op vijf, á zes gulden gerekend mocht worden. En van deze dertig- of veertigvoudige winst ziet het Roode Kruis geen cent, terwijl de verkoop toch ten bate van deze instelling was....."

Wij kunnen er moeilijk aan twifelen, dat een postzegelvereniging, zooals in dit geval de 'L.I.P.A.' van te voren niet geweten heeft, dat er een stormloop op den lustrumzegel zou ontstaan met den daaraan vastgeknoopten 'lossen' handel, die toch uiteindelijk de waarde bepaalt. Inmiddels werd ons medegedeeld, dat het aantal van 150.000 reeds is opgevoerd tot 200.000."

Het lijkt er sterk op dat postzegelhandelaar Gerard Thoolen alleen op eigen gewin uit was met het uitbrengen van het speciale zegel en de meeropbrengst boven de 13 cent voor het Roode Kruis in eigen zak stak.

Deze Gerard Thoolen blijkt een zeer bedenkelijke reputatie te hebben opgebouwd. Niet alleen door het bovenstaande en zijn acties met de zgn. raketpost in 1935, waarbij speciaal gefrankeerde poststukken die met een raket meegegaan waren (die op korte afstand neergestort was) in de handel bracht, maar ook door de uitingen in advertenties die hij in oorlogstijd plaatste. Bij het zoeken naar personeel gaf hij bijvoorbeeld aan, dat "een lidmaatschap van de NSB voorkeur geeft" en dat "Arische sollicitanten" verzocht werden te reageren. (zie afbeelding 5)

GERARD A. G. THOOLEN
heeft plaatsing voor
**INTELLIGENT
JONGMENSCH**
ter assistentie Accountant,
TYPISTE, met kennis Duit-
sche taal,
TYPISTE, met kennis Fran-
sche taal,
**SPAANSCH CORRESPON-
DENT(E)**, alsmede
**TWEE VR. AANKOMENDE
BEDIENDEN**
(dipl. Mulo of H.B.S.) voor
lichte kantoorwerkzaamh.
Lidmaatschap N.S.B. geeft
voorkeur. Uitsluitend schrift-
telijke sollicitaties:
Roelofsstraat 10, Den Haag.
2329 60 m.m.

Afb. 5: advertentie in *Nationale Dagblad* van 8 augustus 1942

Bij beschikking van het
Militair Gezag te 's-Graven-
hage dd. 8 Augustus '45
is tot beheerder over het
vermogen van
G. A. G. TOOLEN
(zich schrijvende Thoolen),
Noordeinde 2, 's-Gravenhage
benoemd Mr. Tj. MOBACH,
Laan v. Meerdervoort 61,
's-Gravenhage. Zij die gel-
den of goederen onder zich
hebben van, of verschuldigd
zijn aan Toolen voornoemd,
zijn verplicht hiervan op-
gave te doen aan den be-
heerder uiterlijk 15 Oct.
1945, zulks krachtens de
desbetreffende wetsbepalin-
gen. Niet voldoen aan deze
verplichting is strafbaar.

Afb. 6: aankondiging in *Het Vrije Volk* van 22 september 1945

Het is dan ook niet verwonderlijk dat in september 1945 het militair gezag hem gevangen zette en een beheerder over zijn vermogen aanstelde (zie afb. 6).

In de *Nederlandsche Staatscourant* van augustus 1947 lezen we tenslotte het volgende: "Bij uitspraak van de Zuiveringsraad ... zijn Gerardus Albertus Gabriël Toolen (zich noemende en schrijvende Thoolen), geboren te Amsterdam 12 Juli 1911, gewoond hebbende te 's-Gravenhage, Roelofsstraat 10, thans voortvluchtig uit de detentie, en zijn echtgenote Theodora Catherina de Cates, ...handelaars in postzegels, beiden ontzet van het recht een leidende functie uit te oefenen in enige onderneming, in welke tak van bedrijf ook, voor de tijd van vier jaren, ingaande 7 Augustus 1947."

Daarna is geen publicatie meer te vinden waarin Gerard A.G. T(h)oolen voorkomt. Mogelijk is de oud-NSB-er uit gevangenschap naar het buitenland gevlucht.

Bronnen:

- *NVPH-postzegelcatalogus Nederland*
- *Timbres Magazine*, februari 2018
- www.delpher.nl